

EPİLEPSİ ve MİGREN HASTALARINDA DEPRESYON DÜZEYLERİ ve KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Dr. Hasan HERKEN*, Dr. Sıtkı KARACA**, Dr. Orhan DEMİR***
Dr. Rüstem AŞKIN*, Dr. Fethi DEMİR****, Dr. Dilek Gidiş ŞAHİNOĞLU*

ÖZET

Epileptik ve migrenli hastalarda karşılaşılan ruhsal sorunlar ve kişilik değişiklikleri uzun süredir tartışılmaktadır. Bu çalışmada, epilepsi ve migren hastalarının depresyon düzeylerinin ve kişilik özelliklerinin saptanması amaçlanmıştır. Araştırmada migren tanısıyla izlenen 37, Epilepsi tanısı ile takip edilen 50 hasta BDÖ (Beck Depresyon Ölçeği) ve HKE (Hacettepe Kişilik Envanteri) ile hastaların sosyodemografik özellikleri ve hastalığın nöbet sıklığı ve şiddetiyle depresyon düzeylerinin ilişkisi araştırıldı. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi t-testi ve korelasyon analizi ile yapıldı. Migren ve epilepsi hastalarının yaşları, BDÖ puanları ve HKE'nin alt ölçekleriyle saptanan kişilik özellikleri yönünden aralarında anlamlı fark bulunmadı. BDÖ puanları ile HKE'nin tüm alt ölçek puanları arasında zıt yönde anlamlı ilişki bulundu. Her iki grup hastaların BDÖ ve HKE puanlarında anlamlı fark olmaması migren ve epilepsinin bazı özelliklerinin benzerliğine bağlanabilir.

Anahtar kelime: epilepsi, migren, ruhsal belirti, kişilik

SUMMARY

DEPRESSION LEVEL AND PERSONALITY CHARACTERISTICS IN EPILEPSY AND MIGRAINE PATIENTS

Psychological problems and personality alterations seen in epilepsy and migraine patients have been discussed for a long time. In this study, determination of the levels of depression and personality characteristics in epilepsy and migraine patients was aimed. Thirtyseven migraine and fifty epileptic patients had been included in this study. Beck depression scale (BDS), Hacettepe Personality Inventory (HPI) and the form asking sociodemographic characteristics were applied to the patients. The relation between depression level with personality characteristics and frequency of seizures in the patients was searched. Statistical evaluation of data was done by using t-test, correlation analysis in SPSS for windows 6.0 programme. There was not a found significant difference between ages of migraine and epilepsy patients and personality characteristics by BDS points and HPI subscales. A significant adverse relation was found between BDS and all subscales points of HPI. That there was no difference between BDS and HPI points of both groups of patients can stem from resemblance of some characteristics of migraine and epilepsy.

Key words: epilepsy, migraine, psychiatric symptom, personality

GİRİŞ

Migren, kronik ve paroksizmal seyirli, kişinin günlük yaşantısını kesintiye uğraticı özelliği nedeniyle bireyde uyum bozukluğuna yol açabilmektedir

(Balkan, 1994). Daha önce yapılan çalışmalarda migrenle depresyon ve anksiyete arasında güçlü bir ilişki olduğu söz konusu edilmektedir (Chung ve Kraybill, 1990). Baş ağrısının temel yakınma olduğu hastalarda depresyon prevalansının yüksek (% 63) olduğu bildirilmektedir (Köknel 1991; Merikangas ve ark. 1990).

Epilepsi ise, beyinin geçici ve paroksizmal bir işlev bozukluğu olarak tanımlanır. Bu hastalık, nörolojik, psikiyatrik ve psikososyal boyutları olan, çok yönlü yaklaşımla ele alınması gereken, epileptik nö-

* Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri AD
** Eskişehir Devlet Hastanesi Psikiyatri Uzmanı
*** Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji AD
**** Fatih Üniversitesi Konya Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Uzmanı
XXXII Ulusal Psikiyatri Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

betin olduğu kadar, epileptik kişinin psikiyatrik ve psikososyal rehabilitasyonunun da sözkonusu olduğu nöro-psikiyatrik bir sorundur (Özkan, 1993). Epilepsisi olan kişiler toplumsal olumsuz tutuma neden olabilecek kontrol kaybı gibi korkutucu bir durumla sürekli karşı karşıya olup çaresizlik duygusu yaşarlar (Abramson ve Seligman, 1978; Dilbaz ve ark. 1989). Çünkü nöbetler genellikle önceden öngörülemediği için kontrol edilemez. Bu durumda ruhsal sorunların yüksek oranda olması beklenir. Epileptik hastalarda psikiyatrik bozukluklar sıklıkla. En yaygın psikiyatrik bozukluk depresyondur (Özkan,1993; Özkan, 1981). Epilepside depresyonun önemi, özellikle intihar girişiminde artmaya neden olmasındandır (Kaplan ve ark. 1994).

MATERYAL ve METOD

Bu çalışmada, epilepsi ve migren hastalarının depresyon düzeylerinin ve kişilik özelliklerinin saptanması amaçlanmıştır. Araştırmaya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Kliniğinde migren tanısıyla izlenen 37, Epilepsi Polikliniğinde takip edilen 50 hasta alındı. BDÖ (Beck Depresyon Ölçeği), HKE (Hacettepe Kişilik Envanteri), hastaların sosyodemografik özellikleri ile hastalığın nöbet sıklığı ve şiddeti araştırıldı. Hastaların depresyon düzeyleri ile kişilik özelliklerinin ilişkisi ayrıca nöbet sıklığı ve şiddetiyle depresyon düzeylerinin ilişkisi araştırıldı. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi t-testi ve korelasyon analizi ile yapıldı

BULGULAR

Migren hastalarının yaşları 25.97 ± 13.71 ile epileptik hastaların yaşları 23.75 ± 9.49 olup, aralarında anlamlı fark bulunmadı ($P > 0.05$). BDÖ puanları migren hastalarında 14.10 ± 9.38 ve epileptik hastalarda 16.50 ± 9.34 olup aralarında anlamlı fark bulunmadı ($P > 0.05$) (Tablo 1).

HKE'nin alt ölçekleriyle saptanan kişilik özellikleri (Antisosyal Eğilimler, Aile ilişkileri, Duygusal Kararlılık, Genel Uyum, Kendini Gerçekleştirme, Kişisel Uyum, Nevrotik Eğilimler, Psikotik Belirtiler, Sosyal İlişkiler, Sosyal Normlar, Sosyal Uyum) yönünden de migren ve epileptik hastalar arasında anlamlı fark bulunmadı ($p > 0.05$) (Tablo 2).

BDÖ puanları ile HKE' nin tüm alt ölçek puanları arasında zıt yönde anlamlı ilişki bulundu ($r = -0.23$

Tablo 1. Migren ve epilepsi hastalarının HKE altölçeklerinin ilişkisi

Altölçekler	Epilepsi Grubu (n=50)		Migren Grubu (n=37)	
	Ortalama	SS	Ortalama	SS
Antisosyal Eğilimler	11.86	3.54	12.72	3.23
Sosyal Normlar	13.72	2.35	14.24	2.07
Sosyal İlişkiler	11.14	3.47	11.83	3.47
Aile ilişkileri	13.84	4.12	14.37	3.62
Psikotik Belirtiler	9.12	3.64	8.70	3.28
Nevrotik Eğilimler	8.14	4.21	7.89	3.71
Duygusal Kararlılık	8.28	3.33	8.86	4.15
Kendini Gerçekleştirme	10.98	3.89	11.48	4.00
Kişisel Uyum	36.50	12.76	36.94	13.22
Sosyal Uyum	50.56	10.31	53.18	8.57
Genel Uyum	87.06	22.12	90.13	20.35

* $p > 0.05$

ile -0.62 arasında değişmekte, $p < 0.001$). Yaş ile sadece HKE' nin Sosyal Normlar alt ölçeği arasında ilişki bulundu ($r = 0.23$, $p < 0.05$).

TARTIŞMA

Epileptiklerde psikopatolojik bozukluk oranının normal kişilerden yüksek olup olmadığı tartışmalıdır (Fiordelli, 1993). Epilepsi ile psikiyatrik hastalık arasındaki ilişkiden birçok etken sorumlu olabilir. Bunlar, beyinle ilgili değişkenler olabileceği gibi, hastalığın kronikliğini, gelişimsel ve demografik etkenler de içerir (Hermann ve Whitman, 1984). Garyfallos ve ark. (1988), temporal lob epilepsili hastaların %61'inde, diğer epileptik hastaların %50'sinde bir veya daha fazla Eksen I ve Eksen II bozukluğu bildirmişlerdir.

Migrende nöbet sıklığı ve süresi ile depresyon

Tablo 2. HKE'nin altölçeklerinin BDÖ ile ilişkisi

Altölçekler	BDÖ
Antisosyal Eğilimler	-0.47***
Sosyal Normlar	-0.23*
Sosyal İlişkiler	-0.29**
Aile ilişkileri	-0.56***
Psikotik Belirtiler	-0.40***
Nevrotik Eğilimler	-0.55***
Duygusal Kararlılık	-0.55***
Kendini Gerçekleştirme	-0.53***
Kişisel Uyum	-0.60***
Sosyal Uyum	-0.56***
Genel Uyum	-0.62***

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ *** $p < 0.001$

düzeinin ilişkili olduğunu bildiren önceki bir araştırmanın (Merikangas ve ark. 1990) aksine başlama yaşı ve nöbet sıklığı ile psikopatolojik düzey arasında ilişki bulunamamıştır. Ancak, hastalık süresinin bir yılı aşması halinde, psikopatolojik düzeyin önemli ölçüde yükseldiği gözlenmiştir ($p<0.05$). Psikosomatik tıbbın öneminin gündemde olduğu dönemlerde, gerginlik, katı düşüncelilik, mükemmecilik ve titizlikle karakterize bir "migren kişiliği" olduğunda ısrar edilmişse de, daha ileri çalışmalar özel bir migren kişiliğini doğrulamamıştır (Adams ve Victor, 1989).

Epilepsi ve migren hastaları arasında Genel Uyum Puanı ve diğer alt ölçekler yönünden anlamlı farklılık bulunmaması bazı çalışmalarla örtüşmektedir (Çağlıbektaş ve Karaağaç, 1989; Celasun ve Karaağaç, 1993). Epilepsi ve migren hastalarında da psikopatolojik düzeyin aynı düzeyde yüksek bulunması, bu özelliklerin migren ve epilepsinin kronik ve paroksizmal oluşları ve kişinin günlük yaşantısını ke-sintiye uğratici etkilerine bağlanabilir (Celasun ve Karaağaç, 1993).

Epilepsi ve migren hastalarında psikopatolojik düzeyleri inceleyen detaylı çalışmalar gereklidir. Hastaların sosyodemografik-kişilik özellikleri, aile ve çevresinin tutumu, hastalığını algılama şekli ayrıntılı ve ileriye dönük araştırılmasının yararlı olacağı ve her iki hastalığın, psikiyatrik açıdan da ele alınmasının zorunlu olduğu inancındayız.

KAYNAKLAR

Adams RD, Victor M: Principles of Neurology. 3.Ed., Singapore, McGraw Hill Inc, 1985; s231-283.

- Abramson LY, Seligman MEP: Learned helplessness in human: Critique and reformulation. J Abnorm Psychol 1978;87: 49-74.
- Balkan S: Başağrıları. Yaltkaya K, Balkan S, Oğuz Y, eds. Nöroloji Ders Kitabı. Ankara, Palme Yayıncılık, 1994; s.251-268.
- Celasun N, Karaağaç N: Epilepsi gruplarında kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi. Yeni Symposium 1993;31:10-15.
- Chung MK, Kraybill DE: Headache: a marker of depression. J Fam Pract, 1990;31:360-364.
- Çağlıbektaş N, Karaağaç N: Epileptik hastaların kişilik değerlendirilmesi. XXV. Ulusal Psikiyatri Ve Nörolojik Bilimler kongresi. Mersin, 1989; s.187-191 (Kongre Kitabı).
- Dilbaz N, Erdinç O, Seber G ve ark: Epileptik adölesanlarda benlik saygısı ve iritabilite. XXV. Ulusal Psikiyatri Ve Nörolojik Bilimler kongresi. Mersin, 1989; s.315-319 (Kongre Kitabı).
- Fiordelli E, Beghi E, Bogliun G ve ark: Epilepsy and psychiatric disturbance. Br J Psychiatry, 1989;163:446-450.
- Garyfallos G, Manos N, Adomopoulou A: Psychopathology and personality characteristics of epileptic patients: epilepsy, psychopathology and personality. Acta Psychiatry Scand, 1988;78:87-95.
- Hermann BP, Whitman S: Behavioral and personality correlates of epilepsy: a review, methodological critique, and conceptual model. Psychol Bull, 1984; 95:451-497.
- Kaplan HI, Sadock BJ, Grebb JA: Synopsis of Psychiatry. Baltimore, Williams & Wilkins, 1994; s.363-367.
- Köknel Ö: Migren. Adam E, ed. Psikosomatik Hastalıklar. İstanbul, İ.İ. İstanbul Tıp Fakültesi Yayınları, 1991; s.59-67.
- Merikangas KR, Angst J, Isler H: Migraine and psychopathology. Results of the Zurich cohort study of young adults. Arch Gen Psychopathology, 1990; 47:849-853.
- Özkan S: Psikiyatrik Tıp: Konsültasyon Lizeyon Psikiyatrisi. Roche, İstanbul, 1993; s.145-152.
- Özkan T: Epilepsi. İstanbul, Bozak Matbaası, 1981; s.30-65.